

Sobre l'horta i l'art

“Miren la suavitat de la terra treballada, la seua textura material (que no és gens ‘natural’: és matèria manipulada i transformada), els marges, els solcs i les taules, la pulcritud de les línies i de les superfícies, la perfecció regular dels camps llaurats, una cosa que sembla tan fàcil i que només ací podran contemplar en el grau de la més alta qualitat estètica.”

L'espai agrícola i humà que envolta la capital del nostre país pel nord i pel sud és una cosa molt seriosa. Extremadament seriosa. És simplement, una de les mostres més singulars de cultura, de cultura agrària complexa i refinada, que ha produït la història de les societats humanes. Per tant, potser hauria d'haver titulat aquest paper “horta i alta cultura”, o “que la UNESCO ens empare”. O tot junt, en un llarg títol compost, perquè es veja que no és broma. Durant molts anys, si és que això serveix d'argument, m'he dedicat a aquesta mena de coses: a l'antropologia cultural, a l'estudi de les societats pageses o camperoles de l'Europa mediterrània, a les cultures agràries i als seus paisatges humans. Sé de què parle. He vist amb els meus ulls molts paisatges agrícoles a Europa, Àfrica i Amèrica, he vist les vinyes de França i de la Itàlia central, el delta del Nil, la vall del Po, les granges de Pennsilvània, els oliverars andalusos, els oasis de l'Atlas i els camps de tulipes d'Holanda. He vist terres bellíssimes en moltes parts del món, i moltes altres més lès he vistes en llibres, en documentals i reportatges del *National Geographic*. No he vist res, mai, igual que l'Horta de València. Potser existeix, i jo no en tinc notícia.

No m'atreveria a negar que també em mou, inevitablement, la passió del patriotisme local, no debades he nascut en aquest paisatge, i l'Horta és el meu petit país i la meua infantesa... Però hi ha uns criteris de perfecció en el treball que són de valor universal: en l'art de construir edificis, en l'art dels metalls, de la fusta o de la pedra, en la tècnica del teixit, en l'ofebreria o en la pedra tallada, hi ha coses ben fetes i mal fetes, objectes simplement ben treballats, i treballs que assoleixen la pura perfecció. Doncs, bé, en l'art i treball de la terra —aquell en el qual la terra és el material i l'agricultor és l'artesà o artista—, els valencians de l'Horta han arribat a aqueixa pura perfecció. I si en altres arts o treballs el resultat és un edifici, una estàtua o una joia, un objecte preciós, en l'art de la terra el resultat és un camp cultivat, un conjunt de camps, un paisatge agrari. De manera que, quan tinguen temps, en comptes d'anar a un teatre, a un museu o a un concert, vagen a passejar per l'horta de València, per favor. Miren la suavi-

tat de la terra treballada, la seua textura material (que no és gens *natural*: és matèria manipulada i transformada), els marges, els solcs i les taules, la pulcritud de les línies i de les superfícies, la perfecció regular dels camps llaurats, una cosa que sembla tan fàcil i que només ací, podran contemplar en el grau de la més alta qualitat estètica. Només ací, i enlloc més: no hi ha en la superfície de la terra una obra més perfecta. Ací els llauradors, per raons molt complicades d'explicar, han arribat a posar en el seu treball un afegit d'intenció estètic, una refinada exactitud, que no és gens habitual en altres llocs. Ni tan sols en els magnífics paisatges de tarongers, d'arrossars o de bancals de muntanya, que són les altres grans creacions agràries valencianes. Ni tan sols al camp del Baix Llobregat o de l'Ebre, que s'aproximen una mica als de l'Horta.

Els prodigis no són fàcils de repetir, i aquest és la nostra aportació més substancial a la història de les arts humanes: la cosa que els valencians hem fet més bé que cap altre poble. Es així, però sembla que això no li importa a ningú. Els valencians van crear un utilatge agrícola absolutament prodigiós, riquíssim i en molts aspectes únic, i el Museu d'Etologia de València (que jo, modestament, vaig crear, i on vaig intentar recollir una part d'aquesta riquesa) porta una vida lànguida i sense recursos, sense que a ningú li interese, i si no ha estat dissolt és per pura inèrcia. Com si allò que no es puga mostrar a l'IVAM o als habituals museus de Belles Arts no tinguera importància ni sentit: la ignorància i el provincianisme mental de les nostres dignes autoritats, d'abans i d'ara, és digna de profunda meditació. L'autoritat competent no considera un bé comú i prioritari això que els valencians han portat a la més alta perfecció: la refinada i racional estètica de la terra. Sembla que ningú pensa que conservar aquest patrimoni únic (quilòmetres quadrats, milers d'hectàrees) és igual d'important que conservar palaus, museus i quadros, escultures, església i catedrals. Entre altres coses, perquè d'estàtues i quadros (i més si són “contemporanis”) n'hi ha més o menys a tot arreu, però una terra convertida en obra d'art com aquesta, només la tenim ací. No ho pensa ningú, això, i ja és hora que comencen a pensar-ho. Abans que haguem de plorar per haver destruït aquesta part, la nostra, del millor patrimoni de la humanitat.